

ماجرای تالیف ناتمام تفسیر بی نظیر «پیامبر اعظم(ص)» طی چهل سال

آیت الله سید محمد بهرانی، مولف تفسیر پیامبر اعظم(ص)، بخش اعظمی از عمر خود را صرف نگارش تفسیری روایی کرده که در آن تنها به احادیث نبوی(ص) از طریق امامان معصوم(ع) استناد کند.

آیت الله سید محمد بهرانی، مولف تفسیر پیامبر اعظم(ص)، بخش اعظمی از عمر خود را صرف نگارش تفسیری روایی کرده که در آن تنها به احادیث نبوی(ص) از طریق امامان معصوم(ع) استناد کند.

آیت الله سید محمد بهرانی، از نوادگان علامه سید هاشم بحرانی و صاحب تفسیر روایی بی نظیری در عالم تشیع با عنوان پیامبر اعظم(ص) است. این تفسیر هنوز منتشر نشده است، اما فرزند این مفسر گران قدر از محتوا و روش این اثر می گوید. آیت الله سید محمد مهدی بهرانی شب بیست و یکم بهمن که از قضا سالگرد وفات پدر نیز بود، در خانه شخصی اش در محله نارمک میزبان **خبرنگار ایکن** بود و به شرح زندگی و آثار پدر، به خصوص تفسیر بی نظیر ایشان با عنوان «تفسیر پیامبر اعظم(ص)» پرداخت؛ تفسیری که 15 سال پس از رحلت آیت الله سید محمد بهرانی هنوز مجال انتشار نیافته است.

ایکنا: لطفا در ابتدا مختصری از زندگی پدر بزرگوارتان آیت الله سید محمد بهرانی بفرمایید!

مرحوم پدر در زمان مرحوم آیت الله بروجردی(ره) و در حدود سال 34 شمسی به عنوان تبلیغ به آبادان رفتند. در آن شهر وضعیت اجتماعی بسیار بد و غیر قابل کنترلی بود. تقریباً افراد زیادی از همه جای ایران به آبادان آمده بودند، این افراد که در شهر خودشان به لحاظ کاری موفق نبودند، به خاطر شرکت نفت به این شهر آمده بودند، اما به خاطر اینکه همه نتوانسته بودند شاغل شوند، فقر و فساد شدیدی در این شهر ایجاد شده بود.

ایشان پس از بازگشت از آبادان گزارشی را به آیت الله بروجردی از وضعیت دینی، اخلاقی و اقتصادی مردم دادند. مرحوم بروجردی (ره) فرمودند بهترین فردی که می تواند در آن شهر کار کند، شما هستید و تکلیف شرعی شما فعالیت در آنجاست. بنابراین دورانی که مصادف با جوانی و پیشرفت ایشان بود صرف فعالیت اجتماعی در آبادان شد.

ایکنا: گویا ایشان سابقه تحصیل در نجف داشته اند؟

بله، مرحوم پدر وقتی از نجف در 20 سالگی برگشتند، مجتهد بوده و تدریس می کردند. ایشان از ده سالگی به نجف رفته و زمینه پیشرفت را طی کرده بودند. مرحوم پدر در درس آقایان ابوالحسن اصفهانی، خویی و حکیم شرکت می کردند و من بارها از ایشان شنیدم که وقتی به ایران آمدم نیازی به درس نداشتند، ولی از روی احترام در درس های آقای بروجردی (ره) و حضرت امام (ره) شرکت می کردند.

ایکنا: مرحوم بهرانی در آبادان فعالیت علمی نیز داشتند؟

حضور در آبادان یکی از موانع فعالیت علمی ایشان بود. این سال ها بسیار سخت بود. جایی که ایشان برای ساخت مسجد انتخاب کردند، بسیار عجیب بود و در واقع مرکز فساد در آبادان حساب می شد. خانه هایی اجاره شده در آن منطقه مرکز انواع فعالیت های نامشروع شده بود. در افتادن با شرورترین افراد آن زمان آبادان که به هیچ قانونی احترام نمی گذاشتند واقعا کار مشکلی بود.

ایکنا: چرا ایشان آن منطقه را برای ساخت مسجد انتخاب کردند؟

تعبیر ایشان این بود که چراغ را باید در جایی روشن کرد که تاریک است. ایشان نام مسجدی که در این محل تاسیس کردند را امام صادق(ع) گذاشتند. همچنین پدر در آبادان مدرسه دینی به وجود آوردند به نام مدرسه جعفریه که در کنار آموزش های مرسوم، به تعلیم معارف دینی می پرداخت. از آنجا که مبنای ایشان این بود که از بچگی روی افراد کار کنند، یک دبستان و دبیرستان هم تاسیس شد. مرحوم پدر با کمک های مردمی خانه های فساد را خریدند، هر چند صاحب خانه ها هم راضی بودند، اما بیرون راندن مستاجر ها بسیار دشوار بود. این اوباش مداوم ایشان را تهدید می کردند، اما ایشان شجاعتی ذاتی داشتند و مقابل همه این ها ایستادند.

شجاعت ایشان به این جهت بود که خود ساخته بودند. پدر ایشان قبل از تولدشان از دنیا رفته بود و ایشان تنها فرزند خانواده بودند. مادر ایشان نیز حدود شش ماه بعد از دنیا رفت و سرپرستی ایشان را دایی و مادر بزرگ شان به عهده گرفت. مادر بزرگ ایشان نوه علامه بحرانی بود و ایشان همواره به بزرگی از مادر بزرگشان یاد می کردند. ایشان تا نه یا ده سالگی در قریه مهر که جز استان فارس است، زندگی می کردند و در ده سالگی برای تحصیل عازم نجف شدند.

ایکنا: ارزیابی شما از دستاوردهای پدر در مدت حیاتشان در آبادان چیست؟

اقامت مرحوم پدر باعث یک گسست علمی در زندگی ایشان شده و کارهای علمی ایشان متوقف گردید، اما دستاوردهای اجتماعی بسیاری داشت. ایشان هم به صورت فیزیکی به مبارزه با وضعیت موجود پرداختند و هم به تربیت جوانان مشغول شدند. در اواخر دورانی که ایشان در آبادان بودند نسلی از جوانان تربیت دینی یافته بودند که در انقلاب اسلامی موثر بودند.

ایکنا: ایشان چه سالی به تهران مهاجرت کردند؟

ایشان تا سال 52 در آبادان بودند، اما پس از بیماری قلبی که پیدا کردند و توصیه پزشک به تهران آمدند و در بدو ورود به

تهران در امیریه ساکن شدند و پس از آن به نارمک رفته و تا آخر عمرشان در آنجا بودند و در 21 بهمن سال 1378 از دنیا رفتند.

ایشان در تهران نیز از محبوبیت مردمی برخوردار بودند. مرحوم پدر از جهت معنوی اهل تهجد و عبادت بودند و هیچگاه نماز شبشان ترک نمی‌شد همچنین بسیار خانواده دوست بودند. ایشان تا آخر عمرشان مطالعه روزانه قرآن و نمازهای مستحب را ترک نکردند.

ایکنا: تفسیر پیامبر اعظم(ص) چگونه تدوین شد؟

مرحوم پدر در زمان اقامتشان در تهران درس خارج فقه داشتند و در این خلال کتاب تفسیر پیامبر اعظم(ص) را نوشتند. از میان شاگردانشان آقای عزیزی که بسیار مورد علاقه پدر بودند، به دنبال نشر آثار بودند و مجموعه تفسیر به ایشان داده شد تا ایشان آن را منتشر کنند، اما این کار طول کشید و باعث شد که یک بار آیت‌الله معرفت ما را بخواهند و به ما تذکر دهند. ایشان فرمودند که ما با این کتاب نزد سایر مذاهب اسلامی خیلی پز داده‌ایم و من خیلی منتظرم که این کتاب بیرون بیاید. آیت‌الله معرفت می‌گفت که یک بار در خلال همایشی در سیستان و بلوچستان به علمای اهل سنت گفتم که معروف‌ترین اثری که شما در زمینه تفسیر روایی دارید، متعلق به سیوطی است که برای تفسیر در مجموع از پیامبر 200 روایت ذکر کرده است که همه احادیث هم معتبر نیست، اما من دوستی دارم که با استفاده از 4000 حدیث پیامبر(ص) که از ائمه نقل شده، به تفسیر قرآن پرداخته است.

شیوه تالیف این اثر موضوعی است یا ترتیبی؟

این تفسیر ترتیبی است، اما ما در خصوص همه آیات روایت نداریم. ایشان در مقدمه تفسیر در خصوص رجال و مباحث کلی تفسیری مطالبی را مطرح می‌کنند. ایشان در بحث رجالی به بررسی اصحاب پرداخته و شئون خاص هر یک را بیان کرده‌اند در احادیث نیز ایشان تنها به کتب اربعه اکتفا نکرده و از دیگر کتب حدیثی شیعه نیز استفاده کرده‌اند.

ایکنا: ایده و انگیزه این تفسیر چگونه شکل گرفت؟

ایده اصلی این کار از سوی آیت‌الله سبحانی بود که در جلسه‌ای به ابوی گفته بودند که ایراد اصلی اهل سنت به شیعیان استفاده نکردن از روایات پیامبر است، در حالی که اهل سنت تنها به پیامبر استناد می‌کنند و این بسیار خوب خواهد بود که احادیث پیامبر که از طریق امامان نقل شده است، جمع آوری شود. این کار چهل سال طول کشید و دلیل اصلی آن نیز نبود تکنولوژی در آن روزگار و نیز مسئولیت‌های اجتماعی ایشان بود. ایشان ابتدا در پی آن بودند که روایات پیامبر را که از طریق ائمه نقل شده، پیرامون موضوعات مختلف جمع آوری کنند، اما به خاطر گستردگی کار این پروژه تنها محدود به قرآن شد. این برای من همیشه سوال بود که ائمه معصومین(ع) چرا احادیث را به رسول‌الله(ص) منتسب می‌کردند، بعدها دیدم که همین نقطه نظر برای ائمه (ع) هم وجود داشته است که اگر اهل سنت ایشان را به عنوان شارع قبول ندارند، وثوق ایشان در نقل حدیث به رسمیت می‌شناسند، از این رو احادیث پیامبر را نقل می‌کردند. این اعتقاد شیعه است که ائمه خودشان شارع هستند و فرمایششان فرمایش خداست و حجت است.

در حدود سال 60 مرحوم پدر ناراحتی قلبی شدیدی پدیدار کردند و دو هفته‌ای بستری بودند. ما برخی اوقات بسیار نگران سلامتی ایشان می‌شدیم و مدام در خصوص سلامتی ایشان سخت‌گیری می‌کردیم که ایشان می‌فرمودند، نگران نباشید، من تا تفسیر را تمام نکنم نمی‌میریم و مدتی کوتاه پس از اتمام تفسیر هم فوت کردند.

ایکنا: انتشار تفسیر پیامبر اعظم(ص) چه زمانی میسر می‌شود؟

فیش‌ها و یادداشت‌های پدرم موجود و کامل است. اکنون مراحل تصحیح و تدوین این تفسیر به همراه اصلاح و تدقیق ارجاعات آن توسط آقای عزیزی در دست انجام است. دست‌نوشته‌ها کامل و بی‌نقص است و نیازی به تحقیق بیشتر ندارد. تنها تدوین و نگارش تفسیر و تصحیح ارجاعات لازم است که توسط آقای عزیزی در حال انجام است. البته مدتی است که آقای عزیزی جهت ماموریت به خارج از کشور اعزام شده‌اند و خبری از ایشان نداریم و متأسفانه دسترسی به ایشان و حتی همکاران ایشان نداریم که از روند نگارش اثر آگاه شویم. اما طی آخرین اطلاعاتی که از فعالیت ایشان داریم، نود درصد کار آماده شده است.